

Kārlis un Marija

Vecāku zelta kāzu svinības notiek labo draugu, limbažnieku Reniņu dzīvoklī, un tajās ir daudz viesu: kad nu reiz tik lieli godi, tad droši tajos nedrīkst trūkt neviena kārtīga limbažnieka! Šīs zelta kāzas izrādās Kārlim liktenīgas: viņš ieskatās Sāruma muižas rentnieka atraitnes meitā. Marija ir veikla dejotāja un griež jau kuru danci: bez apstājas, bez noguruma. Kārlim noteikti ar viņu jāiepazīstas, jārunā! Marija – Marija – Marija! – šis vārds un elegantā dejotāja ir Kārli nobūruši. Marija! Nu nav nekā labāka, nekā iekārojamāka par jauko Mariju! Tiesa gan, Pēterburgā taču bija iepatikusies kāda cita jaunava, un garās vēstules ir liecinieces. Nu aizmirstas bikli rakstītās vēstules iepriekšējai paziņai, nu tikai Marija – skaistā jaunava, elegantā un drošā – Marija būs viņa līgava! Marijas māte fon Vitkovska (*Wittkowsky*) gan droši vien nebūtu sapņojusi par vienkāršas izcelsmes jaunekli-censoni savai meitai un labprāt novilcinājusi kāzu svinības – kas zina, vai šis iededzies, samīlējies vienkāršu ļaužu Kārlis, vai nu viņš būtu tas īstais? Mātei pašas meita noteikti šķiet skaistuma un gudrības, labu manieru iemiesojums: tas *fon* taču vien ir ko vērts! Viņas šaubām ir pamats, bet vai par to kāds tobrīd domā? Kā vienmēr – Kārlis visu dara ātri un noteikti: kāzas noliktas uz 1870. gada 19. jūniju. Patiesībā viņš jau sen iekšēji gatavojies laulībām,

un katra kavēšanās tad liekas kaitinoša. Salaulāšana Limbažu baznīcā, viņaprāt, ir dabiska lieta, bet kāzas kā publiska izklaide visiem redzēt un aprunāt gribošajiem, kritizētājiem un vienkārši ziņkārīgajiem šķiet pavisam lieka padarīšana. “Liela brēka, maza vilna,” Baumaņu Kārlis citē tautas sakāmvārdu.

Kā par spīti, Marija tieši tad saslimst ar masalām. Līgavas māte atkal ļoti uzstāj, lai kāzas pārceļ uz nākamo gadu, bet Kārlis ar savu gribu un pārliecību šoreiz patur pēdējo vārdu: kāzas notiks, tiklīdz līgava būs izveseļojusies. Laulību diena tad ir 1870. gada 3. jūlijs. Tai seko jaunā pāra kāzu ceļojums uz Vidzemes Šveici, kur abi kopā pavada trīs jaukas nedēļas. Jau norunāts, ka, tiklīdz būs iespējams, jaunais pāris dosies uz Pēterburgu. Vēstulē līgavai no Pēterburgas Kārlis raksta, ka jaunā sieva taču, cerams, īpaši neilgojoties kāzu svinībās visu nakti klausīties dūdu mūzikā un dancot līdz pilnīgam spēku izsīkumam, it kā nu būtu jādejo un jādzīro pēdējo reizi. Un tomēr – nu Marijai ir grūti pieņemt to, ka jāaizbrauc tik pēkšņi, kad smagi slimo kāda viņas tante, – viņu moka stipras galvassāpes un tā sāpot acis, ka gandrīz nevar redzēt. Varbūt tās bijušas Marijas bailes no svešatnes, no nezināmā? Varbūt tā izpaudās pārliecības trūkums par izšķirošā soļa pareizību? Iespējams, ka tā. Un tomēr abi dodas ceļā uz jaunu dzīvi – kopdzīvi, uz jauniem pienākumiem un izaicinājumiem. Ne vienmēr viss veiksies viegli; viņi ir tik pretēji – apdomīgā, neizlēmīgā un prātīgā Marija un visu uzreiz, ar pārliecību darīt, saprast un aptvert gribošais Kārlis. Tā – jau kopš agras jaunības, skolas un augstākām dzīves un sadzīvošanas, kļūdu un gudrības skolām Pēterburgā un citviet. Kāzu gaidās iejūsminātais Kārlis sarīmē Marijai velītū peršīņu, protams, vācu valodā: *“Mit freiem Herzen, ohne Gram, / aus Petersburg ein “Knabe” kam, / Riga verschmaehend,*

nach Lemsal/Im Juni, wuenschend tausendmal:/“Ach, wenn doch der neunzehnte/Erschien, der ersehnte!” (Kāds “zēns” ar brīvu un jautru sirdi no Pēterburgas dodas uz Limbažiem un tūkstošreiz vēlas: “Ak, kaut jel ilgotais deviņpadsmitais jūnijs piepildītos!”)

Sacerēšana visos veidos un noskaņās ir Kārlim patīkama nodarbe; lai tās ir pavisam vienkāršas rindas, citreiz – sarkastiskas rīmes, dažreiz arī saturiski interesantas, – viņš visur un vienmēr ir aktīvs runātājs, domātājs, spriedējs.

1870. gada janvārī uz Pēterburgu aizbrauc arī Baumaņu Kārļa kundze un dabū uzturēšanās atļauju vismaz uz vienu gadu. Tad nu arī viņa beidzot varēs izbaudīt lielpilsētas kņadu, satikties ar augstākas kārtas ļaudīm, aiziet uz teātri, sacensties ar citām madāmām, kundzēm vai mamzelēm iznesības, smukuma un vēl visādā citādā ziņā. Un droši vien viņi abi ar Kārli lielpilsētā jutīsies labi, jo Kārlis jau labu laiku tur ir “kā mājās”. 1870. gadā viņš ir apstiprināts par Kolēģijas sekretāru.

Katru vasaru – pie savējiem Limbažos; mācību gada laikā – Pēterburgā. Arī meitas – Lilija Elizabete un Marta Matilda agri dabū iepazīt lielpilsētas dzīvi, tās priekšrocības un īstas, lielas pilsētas ritmu ar tā jaukumiem un trūkumiem. Viņas būs gudras un izglītotas, patstāvīgas un stipras. Galu galā – līdz zināmai robežai viņi visi – Baumaņu dzimta – ir īpaši ar savu bezbailīgo censonību, zinātkāri un vēlmi mācīties vai it visu mūžu. Ģimene pierod pie dažādiem apstākļiem, Pēterburgā diezgan bieži maina dzīvokļus, gan ne vienmēr saprotams, kādu iemeslu dēļ. Vai naudas dēļ? Baumaņu Kārlis pats pieņem arī īrniekus pansijā. Kādreiz viņš mēģina tos skaitīt, un tad veidojas šāda liste: 3 “mūžīgie”, 10 – pilnā pansijā, 4 – puspansijā, 7 – ceturtdaļpansijā, tātad kopā – 24.

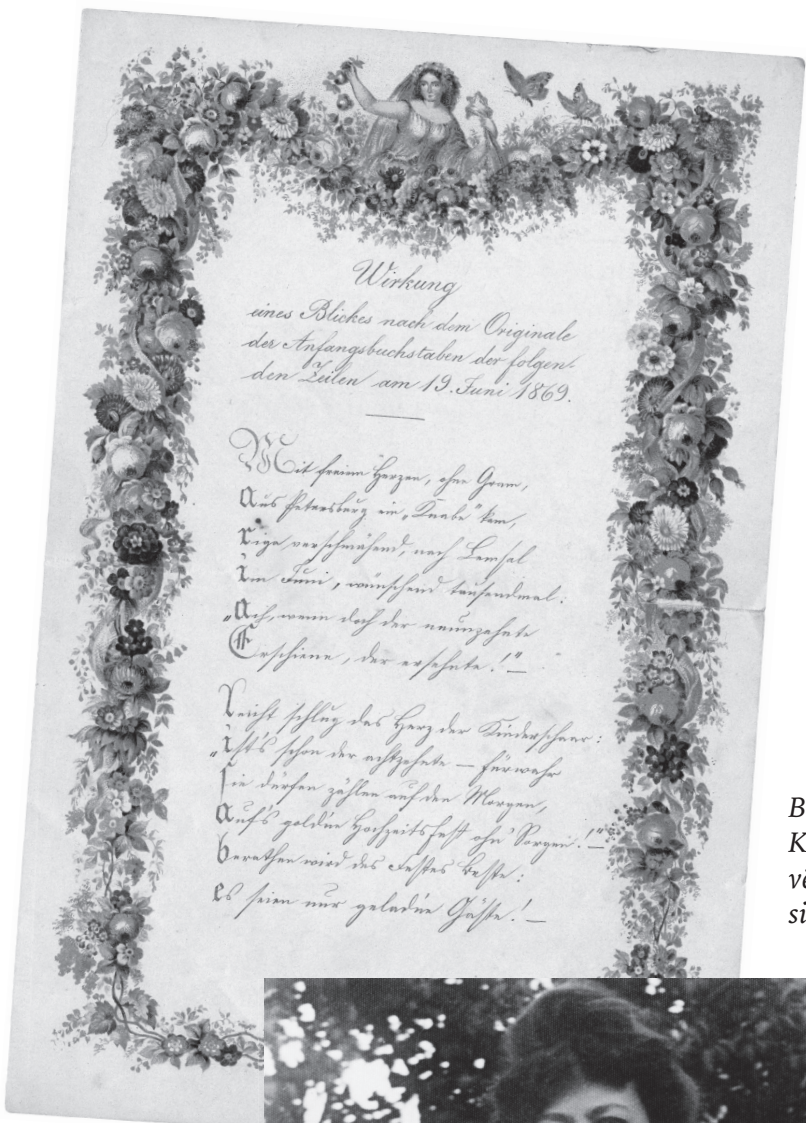

Baumaņu
Kārļa sieva
Marija

Paziņojums
par Marijas
fon Vītes un
Kārļa Baumaņa
laulībām

Baumaņu Kārļa meita Elizabete Lilija

Wirkung
 eines Blattes nach dem Originale
 der Anfangsbuchstaben der folgenden
 den Liliën am 19. Juni 1869.

Wohlfühnem Herzen, ohne Gram,
 Aus Fata Morgana im Lichte kam
 Wiege der Sehnsucht, nach Lenzal
 Von Liliën, wünschst du das nochmal.
 Auf, wenn du dich der unruhigsten
 Empfinden, das empficht! -

Die ist jähling das Herz der Dürchschauer:
 Ich schon der erstbeste - für was
 In diesem gellen auf den Mayen,
 Auf's goldne Herzschätze sollt' ich Parzen! -
 Gauden wir's die ersten Lust:
 Es sein mir gelad'm Gaste! -

Baumaņu
 Kārļa
 vēstule
 sievai

Baumaņu Kārļa meita Marta Matilda

Tas Baumaņu Kārlim pašam šķiet daudz, bet nezin kāpēc liekas arī vajadzīgs. Šķiet, ka vismaz finansiāli labi atalgotajam, darbīgajam Pēterburgas inteliģentam tas nav pārāk nepieciešams: labā amatā, ar labu algu viņam drīzāk būtu jādomā, kā atrast brīvu laiku pašam sev un ģimenei. Varbūt arī sadzīves situācijās viņš ir tas pats aktīvais, visu un daudz, labi paveikt gribošais darbonis. Bet var jau gadīties arī tā, kā dažreiz teic: “Tā ieskrējies, ka nevar apstāties...”

Skaidrs šajā laikā ir viens: dzīve Pēterburgā ir darbu, notikumu un piedzīvojumu piesātināta. Varbūt tieši daudzveidīgie piedzīvojumi un uzslavas no malas, arī pašvērtējuma domas un savas nozīmības apzināšanās ir tās, kam visgrūtāk tikt pāri, ko grūti pašam novērtēt objektīvi un pieņemt kā normu. Visos laikos noderīgs ir teiciens par pārbaudi ar slavu: kurš un kā to iztur? Arī Baumaņu Kārlim tā būtu mierīgi, filozofiski jāizdzīvo, bet kāpiens pa sociālās hierarhijas kāpnēm laikam tomēr bijis par strauju: viņš slimo, un iespējams, ka to var saukt par pārdegšanu – kad cilvēks dara daudz, bet kādas inerces vai godkārības dēļ grib aizvien vairāk un neprot apstāties, atskatīties, reizumis novērtēt sevi un situācijas no malas.

Ap 1863. gadu bijušo semināristu un citu ieinteresēto ļaužu, pirmkārt, protams, latviešu vidū rodas arī presē strīdīgais un diskutējais jautājums: vai Baltijas provinces vajag rusificēt? Toreiz uz to grūti nepārprotami atbildēt. Un kas zina, kā ir labāk? Acīmredzot tie, kas to gribētu darīt. Tieši 1863. gadā izrādās, ka no 30 draudzes skolām Vidzemē apmēram desmit jau mācās krievu valodu. Daudzi domā, tas nemaz neesot slikti, ka latvieši gribot runāt krievu valodā: ko gan vienam puišelim, jauneklīm vai lauku jaunavai līdz tas, ka viņš vai viņa no galvas iemācījies dažus vārdus vai teikumus, varbūt – atsevišķas frāzes vācu valodā,

ja viņam tās nav kur lietot! Līdz labai vācu valodas prasmei zemnieku bērni parasti tik un tā nenonāk un galu galā prot pasacīt vien dažas frāzes. Juris Neikens gan jau uzrakstījis vācu valodas mācību grāmatu ar ikdienā lietojamām frāzēm un izteicieniem. Tamlīdzīgu grāmatu, tikai krievu valodā, bijušais seminārists Johans Bankins aicina uzrakstīt Bauņaņu Kārlim. “Galvenais: lai nav nekā lieka! Gan jau tu pa to laiku vācu valodu neaizmirsīsi, bet, ja nu aizmirsīsi, atbrauc pie manis vasaras brīvlaikā, un es tev palīdzēšu,” apgalvo J. Bankins. Viņš pats jau runājis ar grāmatizdevēju Hekeru (*Haecker*) Rīgā, kas arī uzskatījis, ka tamlīdzīga praktiska skolas grāmata būtu noderīga. Šķiet, šis kolēģa uzmuninājums iedarbojies pavisam pretēji. Šajā laikā ļaudis sarosījušies arī uz bibliotēku iekārtošanu; kur tas redzēts, ka cilvēki neizglītojas un iztiek tikai ar pļāpu kulšanu un šādu tādu gadījuma pēc rokās nonākušu grāmatu vai avīžu lasīšanu! Zemniekam, lauciniekam jāņem prātā, jāmacās. Ar pļāpu avīžu lasīšanu ir par maz! Lauku cilvēkam jāorientējas visā, kas notiek pasaulē!